

J. J.

Konferencja poświęcona problematyce Zagłębia Staropolskiego

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 6/1, 184-186

1961

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nasilenie wierceń w poszczególnych latach, obsadę personalną szybów (stosunek brygad wiertniczych do brygad eksploatacyjnych), rekrutację siły roboczej oraz stosunek do tej sprawy miejscowej ludności wiejskiej, która w kontraktach sprzedażnych zastrzegala sobie otrzymanie pracy i pilnowala, by nie przyjmować do pracy elementów napływowych. Autor słusznie scharakteryzował „naftę” jako przemysł wiejski. Mówiąc o różnych kategoriach pracy i płacy, długości szychty, o czynnikach kształtujących wysokość płać i o stosunku między wartością produkcji naftowej, ceną towarów a roczną płać robotnika naftowego w poszczególnych latach, a w końcu mówiąc o walce robotników z kapitalistami o wysokość płacy, gdy interes robotników wziął na swe barki Centralny Związek Robotniczy, autor dał głos źródłom. Stąd też odczyt jego obfitował w nadmiar cyfr i zestawień, które, wprawdzie niezbyt komunikatywne dla słuchacza, świadczyły, ile konkretnego materiału źródłowego z dziejów przemysłu naftowego w Polsce spoczywa dotychczas w tekstach archiwalnych.

Na zakończenie sesji w dniu 20 czerwca odbyła się wycieczka do Łańcuta, Krasiczyna i Przemyśla. Uwagę zwiedzających zajęły szczególnie wykopaliska na wzgórzu zamkowym w Przemyśle. Odślonięte na dziedzińcu zamku przez ekipę archeologów krakowskich pod kierunkiem doc. A. Żakiego zarysy murów budowli sakralnej wzbudziły dyskusję wśród badaczy. Być może, że jest to część absydy budowli romańskiej z ok. XII w., której dalsza część przechodzi pod murem obwodowym zamku, jednak pewne cechy wskazywać by mogły, że jest to ruska budowla cerkiewna. Zachodzi także możliwość, że jest to budowla centralna z XI w., o tradycjach zachodnich. Dalsze wykopaliska, które odślonią całość murów, kwestię tę będą mogły ustalić. A. Żaki z pewnych śladów planu dopatruje się istnienia także palatium, należącego do tego zespołu⁴.

Jerzy Pilecki

KONFERENCJA POŚWIĘCONA PROBLEMATYCE ZAGŁĘBIA STAROPOLSKIEGO

W dniu 28 maja 1960 r. odbyła się w Kielcach konferencja naukowa poświęcona problematyce Zagłębia Staropolskiego zorganizowana przez Wojewódzką Komisję Obchodu Tysiąclecia Państwa Polskiego przy Komitecie Frontu Jedności Narodu w Kielcach.

Celem konferencji było zobrazowanie tradycji ziem Zagłębia Staropolskiego w zakresie produkcyjnej działalności człowieka oraz przedyskutowanie sposobów zabezpieczenia i udostępnienia społeczeństwu zażytków stanowiących dokumenty rzeczowe tej działalności.

Konferencja zgromadziła licznych pracowników naukowych z Warszawy, Krakowa, Kielc, Poznania i Katowic oraz przedstawicieli władz województwa kieleckiego i miejscowych organizacji społecznych.

Otwarcia konferencji dokonał Przewodniczący Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Czesław Domagała.

Następnie wygłoszono referaty:

Krzemionki Opatowska — pomnik starodawnego górnictwa — mgr inż. arch. T. Żurowski;

⁴ Dalsze wykopaliska A. Żakiego prowadzone do końca października br. potwierdziły istnienie zespołu: przedromańskiej budowli z XI w. typu zachodniego oraz palatium o wym. ok. 15 na 33 m.

Lysogórski okręg górniczo-hutniczy z okresu wpływów rzymskich — mgr K. Bielenin;

Górnictwo w Zagłębiu Staropolskim w epoce feudalnej — prof. dr J. Pazdur;

Przemysł zbrojeniowy Zagłębia Staropolskiego do połowy XIX wieku — prof. dr J. Pazdur;

Drogi postępu technicznego w hutnictwie na przykładzie Zagłębia Staropolskiego — doc. mgr inż. M. Radwan;

Zabytki techniki w woj. kieleckim i ich znaczenie dla politechnizacji — inż. J. Jasiuk.

W ożywionej dyskusji, która odbyła się po wygłoszeniu referatów, zabrało głos kilkunastu mówców.

Nawiązując do zorganizowanej w r. 1955 przez Komitet Historii Nauki PAN sesji poświęconej działalności Stanisława Staszica¹, zwracano uwagę, jak bardzo od tego czasu postąpiły naprzód badania historii przemysłu i techniki ziemi kieleckiej oraz realna opieka nad zabytkami techniki. Podkreślano przy tym inspirujące w tym zakresie znaczenie obrad tamtej sesji (inż. H. Jost, inż. Z. Krogulec).

W związku z wieloma jeszcze spornymi problemami, nasuniętymi przez dotychczasowe rezultaty badań historii przemysłu i techniki na Kielecczyźnie, niektórzy dyskutanci apelowali o ostrożność w formułowaniu wniosków, uzasadnioną niepełnym jeszcze materiałem badawczym. Doc. St. Kossuth popierał taki apel przykładem dotyczącym kopalni krzemienia w Krzemionkach Opatowskich. Zdaniem mówcy, ustalanie np. średnic odkopywanych szybów wyłącznie na podstawie bezpośredniego pomiaru w naturze może być niedokładne wobec nieuwzględnienia ewentualnych obsunięć ścian szybów.

Wiele miejsca w poszczególnych wypowiedziach poświęcono problemom ochrony zabytków techniki. Wszyscy dyskutanci przy pełnym uznaniu dotychczasowych w tej dziedzinie przedsięwzięć podkreślali ogrom potrzeb, które nadal istnieją. Przytaczano liczne przykłady świadomych i nieświadomych dewastacji bardzo cennych dokumentów naszej przeszłości technicznej. Wojewódzki Konserwator Zabytków mgr A. Michałowski mówił np. o zamierzonym całkowitym zburzeniu budynków zakładu przemysłowego w Białogonie pod Kielcami w związku z planami rozbudowy tego zakładu. Zrealizowanie tego zamierzenia doprowadziłoby do utraty jednego z ostatnich zabytków architektury przemysłowej w Polsce z początków XIX wieku. Inż. Z. Krogulec zwrócił uwagę na systematyczne zasypywanie kanału wzdłuż rzeki Kamiennej, który spełniał w swoim czasie rolę wodnej drogi komunikacyjnej między poszczególnymi zakładami przemysłowymi.

Domagano się rozszerzenia zakresu opieki na zabytki techniki dotychczas tą opieką nie objęte. Jako przykład takich zabytków mgr Zaremba przytoczył piece do wypalania naczyń ceramicznych, a F. Fajkosz tego rodzaju rzeczowe dokumenty techniki odlewniczej, jak figury przydrożne i cementarne.

Z dużym uznaniem powitali wszyscy zebrani inicjatywę Zarządu Okręgu PTTK w Kielcach w sprawie wydawania niewielkich publikacji propagandowo-informacyjnych, dotyczących najcenniejszych zabytków techniki lub problemów z historii produkcyjnej działalności człowieka na Kielecczyźnie. Pierwsza pozycja z tej serii — mgra K. Bielenina „Starożytne hutnictwo świętokrzyskie” — została już wydana i była rozdana zebranych. Prezes Zarządu Okręgu PTTK w Kielcach pos. Ł. Kumor zapowiedział przystąpienie do wydania następnych pozycji. Pos. Kumor poruszył też problem szerokiego zainteresowania społeczeństwa historią techniki i przemysłu oraz włączania go w akcję ochrony zabytków techniki.

¹ Por. sprawozdanie w nrze 2/1956 „Kwartalnika”.

Bardzo interesujące było wystąpienie przewodniczącego Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego w Kielcach mgra T. Błachuciaka, który nawiązując do tradycji historycznych przedstawił obecną sytuację przemysłu na Kielecczyźnie oraz jego perspektywy rozwojowe.

Dyskusję podsumował przewodniczący konferencji prof. E. Olszewski.

J. J.

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA MATEMATYKÓW O DOROBKU NAUKOWYM STEFANA BANACHA

We wrześniu 1960 r. obradowała w Warszawie międzynarodowa konferencja naukowa, poświęcona najnowszym wynikom i tendencjom rozwojowym jednego z nowoczesnych działów matematyki wyższej — analizy funkcjonalnej.

Analiza funkcjonalna jest działem matematyki, powstałym w XX wieku stanowiącym syntezę analizy matematycznej i topologii. Dzięki swej ogólności odgrywa ona poważną rolę w wielu działach matematyki oraz posiada zastosowanie w fizyce teoretycznej, technice i w metodach obliczeniowych.

Jednym z współtwórców analizy funkcjonalnej był wybitny matematyk polski Stefan Banach (1892—1945).

Po uroczystym otwarciu konferencji, prof. dr Hugo Steinhaus wygłosił referat o życiu i dorobku naukowym Stefana Banacha. Stefan Banach, w dużej części samouk, profesor Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, członek-korespondent Polskiej Akademii Umiejętności posiada poważny dorobek naukowy, obejmujący blisko 60 prac z zakresu matematyki. Spośród licznych rozpraw, wyróżnianych i wielokrotnie nagradzanych, najbardziej cenna jest praca *Teoria operacji liniowych*. Wprowadzone tam nowe pojęcia matematyczne zaczęto z czasem nazywać „przestrzeniami Banacha”.

Stefan Banach wraz z prof. Steinhausem współpracował w okresie dwudziestolecia w tzw. lwowskiej szkole matematycznej. W tym czasie założyli oni do dziś cenione czasopismo matematyczne „*Studia Mathematica*”, a także pracowali w komitecie redakcyjnym „*Monografii matematycznych*”. Stefana Banacha uważa się dziś za jednego z najwybitniejszych matematyków XX wieku.

M. B—N.

PIERWSZY POLSKI PODRĘCZNIK WYTRZYMAŁOŚCI MATERIAŁÓW I STAŁOŚCI BUDOWLI

Oddział Warszawski Towarzystwa Mechaniki Teoretycznej i Stosowanej zorganizował w dniu 24 października 1960 r. interesujące posiedzenie naukowe, na którym doc. Henryk Buzun wygłosił referat *Pierwszy polski podręcznik wytrzymałości materiałów i stałości budowli*¹.

Tematem referatu było omówienie książki Władysława Klugera (1849—1884) „*Wykład wytrzymałości materiałów i stałości budowli*”, wydanej w Paryżu w r. 1876. Jest to poważne i rozległe dzieło, zaopatrzone obszernym wstępem, omawiającym historię rozwoju wytrzymałości materiałów. Składa się ono z trzech części: I — belki, II — łuki i powierzchnie, III — budowle murowane. Doc. Buzun szczegółowo

¹ Praca doc. Buzuna na ten temat ukaże się w *Studiach i materiałach z dziejów nauki polskiej*, seria D (przypr. red.).